

BiH, dio globalnih trendova o brizi za tlom

Naučna istraživanja Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta Univerziteta u Sarajevu pokazuju da su u Federaciji Bosne i Hercegovine trajno izgubljena najkvalitetnija poljoprivredna zemljišta, te da direktni gubici, samo za izgradnju naselja i infrastrukture, u periodu od 2000. do 2012. godine, iznose gotovo 6.500 hektara.

Samo na području jednog kantona, odnosno Tuzlanskog, ima više od 5.500 hektara tehnenih pustinja, a identificirano je više od 650 divljih deponija, koje zauzimaju površinu od čak 8.000 hektara.

Zajednički problem, na prostoru cijele Federacije Bosne i Hercegovine, je i erozija, odnosno hiljade registriranih klizišta, nereguliran vodi režim u poplavnim područjima i mnogi drugi problemi.

Transfer znanja i cjeloživotno učenje kao imperativ

Projekt „Podrška u donošenju odluka za uključivanje i širenje praksi održivog upravljanja zemljištem“, kojeg u Federaciji Bosne i Hercegovine implementira Poljoprivredno-prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu, ima za cilj da pomogne određenim općinama u definiranju i selekciji prioriteta, odnosno adekvatnih mjera, koje će doprinijeti ne samo sprečavanju degradacije, već i revitalizaciji degradiranih površina, koje su brojne.

Pedolog, prof. dr. Hamid Čustović, rukovodilac projekta, ukazuje na važnosti ovog poduhvata, koji slijedi glavne ciljeve FAO-a (Organizacija za prehranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda, sa sjedištem u Rimu) i GEF-a (Globalni fond za okoliš, sa sjedištem u Washingtonu, SAD), insistirajući, prije svega, na adekvatnom obrazovanju.

„Edukacija lokalnih aktera, u prvom redu, općinskih službenika, zaduženih za zemljište i prostorno planiranje, jedan je od prioriteta ovog projekta. Općine su prepoznale potrebu za ovakvim projektom, i edukacijom u oblasti zaštite i upravljanja zemljištem, koju Poljoprivredno-prehrambeni fakultet u Sarajevu sprovodi, kontinuirano dugi niz godina, kao i resorna ministarstva, od kojih se očekuje podrška u rješavanju brojnih problema u oblasti zemljišta, o kojima se rijetko i govori. Širenje dobrih praksi i mjera, u drugim lokalnim zajednicama, s istim ili sličnim problemima, jedna je od glavnih ideja projekta. U ovom projektu je također obuhvaćeno pitanje komasacije zemljišta, čija se implementacija odvija na području općine Ravno.“, kaže redovni univerzitetski profesor Čustović.

Daleko od pukog birokratskog projekta

Na radionici održanoj 15. 02. 2018. godine u Sarajevu, na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu, podršku projektu dao je i UNEP (Program za okoliš Ujedinjenih naroda, sa sjedištem u Nairobiju, Kenija), čija predstavnica Amina Omićević vjeruje u budućnost samog projekta, jer se, kroz projekt, traga za rješenjima problema direktno na terenu i kroz edukaciju lokalnog nivoa, a ne kroz birokratske procedure viših nivoa vlasti.

„Očuvanje prirodnih resursa Bosne i Hercegovine, uključujući i zemljište, trajnija je i kvalitetnija razvojna šansa, nego njihovo neodrživo iskorištavanje ili zanemarivanje. U tom smislu, i proces dostizanja neutralnosti degradacije zemljišta, u našoj zemlji, kroz rad s

lokalnim zajednicama, daje nadu da će se upravljanje zemljištem shvatiti ozbiljno i da će se zaštititi zemljišta, kao ključnog resursa, početi posvećivati značajnija pažnja.“, kaže Omićević.

Uključivanje Bosne i Hercegovine u regionalne programe i projekte GEF-a donosi višestruku korist, kako jačanju međunarodne saradnje, tako i u razmjeni iskustava, znanja, ali i tehnika i tehnologija, u procesima koji su vezani za održivo upravljanje zemljištem.

Učesnik radnog sastanka doc. dr. Senad Oprašić, u ime Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, smatra da, kroz ovaj projekt, pokazujemo zrelost u ispunjavanju međunarodnih obaveza, te direktno jačamo ekspertska znanja u Bosni i Hercegovini, koja se kasnije prenose u procesu obrazovanja, na generacije koje dolaze, a ujedno se uključujemo u implementaciju GEF-ove strategije zaštite životne sredine i održivih razvojnih ciljeva.

„Činjenica da su najbolji stručnjaci spremni da daju doprinos, učešćem u radu, u projektu, predstavlja izvrsnu podlogu za jasno definiranje daljih kretanja u procesu održivog razvoja. Direktno se radi na ispunjenju ciljeva održivog razvoja (SDG), definiranih UN Agendom 2030, a indirektno, preko medija, predavanja, okruglih stolova i na drugi način, podiže svijest javnosti o potrebi pravilnog odnosa prema tlu, na kojem stojimo, a koje je izvor svih resursa, od kojih zavisi naš opstanak. Sam projekat doprinijet će ublažavanju problema, koji se javljaju u oblasti zaštite i upravljanja zemljištem, zbog razvoja industrije, infrastrukture, širenja gradova i drugih zahtjeva prema zemljišnom prostoru, u kojem strada zemljište. Primjenom koncepta neutralne degradacije zemljišta (LDN), ovakve promjene i štete, u budućnosti, će se morati neutralisati i stvoriti uslovi da se degradirane površine rekultiviraju, a trajno izgubljene površine nadoknade rekultivacijom historijski oštećenih zemljišta, u istom kvantitativnom i kvalitativnom obimu. Posmatrano s globalnog UN-nivoa, zadatak svake zemlje je da, kroz proces planiranja, zaustavi procese degradacije i gubitaka zemljišta, a iste, do 2030. godine, svede na nulu. Imajući u vidu sve veće pritiske na tlo, i njegove ekološke i proizvodne funkcije, naročito ubrzanu urbanizaciju, kako na globalnom, tako i na regionalnom, nacionalnom i lokalnom planu, ovaj projekat može, u nekom segmentu, definirati strateške elemente politike održivog upravljanja tlom, u novim uslovima razvoja društva, ne zanemarujući niti jednu ljudsku potrebu za održivim, zdravim, racionalnim i ugodnim življenjem.“, kaže doc. dr. Oprašić.

Nezagađen i održiv okoliš, resurs budućnosti

Ministarstvo okoliša i turizma Federacije Bosne i Hercegovine priprema izradu Federalne strategije zaštite okoliša, za naredni desetogodišnji period, odnosno za period od 2019. do 2029. godine, najavljuje dr. sc. Mehmed Cero, pomoćnik ministra za okoliš u Federalnom ministarstvu okoliša i turizma, ističući direktan značaj i doprinos i ovoga projekta.

„Zemljište kao komponenta okoliša, a istovremeno strateški najvažniji prirodni resurs, ima svoju baznu ulogu u tom strateškom dokumentu. Ovaj projekat će nam pomoći da to uradimo, na najbolji mogući način. Tu posebno mislim na odgovarajuća legislativna i institucionalna poboljšanja, u akcionom planu Federalne strategije, kako direktno, vezano za set okolišne legislative, tako i druge sektorske propise, u kojima problematika zaštite, odnosno održivog upravljanja zemljištem, ima poseban značaj, kao što su oblasti: prostorno planiranje, šumarstvo, poljoprivreda, upravljanje vodama i sl. Ovo je posebno važna i

izazovna problematika na putu približavanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji.“, kaže dr. sc. Cero.

Oснаživanje i razvoj lokalnih zajednica na putu ka EU

Općine na koje je projektom stavljen akcent, suočene s najvećim problemima degradacije zemljišta, na području Tuzlanskog kantona su: Gradačac, Gračanica, Sapna, Živinice, Kalesija, Srebrenik, Banovići, Kladanj i Grad Tuzla.

Direktorica Zavoda za prostorno planiranje i urbanizam, koji djeluje u okviru Ministarstva prostornog uređenja i zaštite okolice Tuzlanskog kantona, Dragica Tešić, dipl. ing. arhitekture, ne krije svoje oduševljenje, učešćem u projektu.

„Smatramo bitnim naše učešće u projektu, čiji je fokus na održivom upravljanju zemljištem, polazeći od same upotrebne vrijednosti zemljišta. S obzirom da se radi uglavnom o zahvatima u prostoru, odnosno projektima za čije rješavanje su potrebna značajna materijalna sredstva, neophodno je zajedničko angažovanje svih aktera u procesu, od lokalne zajednice, do kantona, Federacije i svakako Bosne i Hercegovine. U konačnici, benefit svake općine, koja učestvuje u projektu, i benefit Tuzlanskog kantona, je zaštita i uređenje prostora, bez obzira na to da li se radi o većim ili manjim projektima, koji bi se, kroz ovaj projekat, mogli implementirati.“, kaže Tešić.

Neutralnost degradacije zemljišta, izazov budućnosti

U narednoj fazi projekta, uz podršku lokalnih aktera, u navedenim općinama Tuzlanskog kantona, koje su izradile „Kartu upotrebne vrijednosti zemljišta“, sprovede će se aktivnosti na analizi tekućih problema, selekciji prioriteta za rješavanja odgovarajućih mjera, u okviru čega bi se određene mjere i implementirale, kako bi se, na praktičan način, ukazalo na njihovu efikasnost i značaj u zaštiti zemljišta, i njegovoj obnovi, najavljuje prof. dr. Čustović.

„Rezultat cjelokupnog procesa treba da bude odabir prioritarnih projekata i idejnih rješenja, na općinskom, međuopćinskom, kao i regionalnom nivou, za potencijalnu aplikaciju i finansiranje, kako od strane domaćih, tako i međunarodnih, finansijskih institucija.“, zaključuje prof. dr. Čustović.

(Nihad Penava)